

KSIĄŻKA STAN UMYSŁU

pod redakcją naukową

Marty Ślusarek

i Wandy Bukowczan

KSIAŻKA

STAN UMYŚŁU

NOWE OGÓLNOPOLSKIE FORUM BIBLIOTEK PEDAGOGICZNYCH

KSIAŻKA

S T A N U M Y S Ł U

POD REDAKCJĄ NAUKOWĄ
MARTY ŚLUSAREK
I WANDY BUKOWCZAN

Kraków 2023

© Copyright by Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
and individual authors, 2023

Recenzenci:
prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk
prof. nadzw. dr hab. Krzysztof Walczak

Opracowanie redakcyjne:
Joanna Cieślik

Projekt okładki i logo:
Adrian Idzik

Grafika na okładce:
Pixabay

ISBN 978-83-8138-910-5 (druk)
ISBN 978-83-8138-911-2 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381389112>

Publikacja sfinansowana ze środków przeznaczonych na działalność statutową

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

Marta Ślusarek, Wanda Bukowczan, Wstęp	7
Anna Piotrowska, Krótka historia stuletniej biblioteki	11
Jolanta Betkowska, Książka. Stan umysłu bibliotekarza	25
Magdalena Wójcik, Niestandardowe formy książki jako narzędzia wspierania procesów edukacyjnych	37
Katarzyna Majchrzak, Starodruki i dużo więcej. O zbiorach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Warszawie dostępnych w Polonie	47
Beata Kania, Lidia Marzec, „Bliżej książki, bliżej siebie” – czyli o rodzinnym czytaniu na podstawie projektu „Najmłodsi Małopolsanie lubią czytanie”	61
Róża Pomiecińska, Wykorzystanie nowoczesnych technologii na polu szerzenia idei czytelnictwa na przykładzie działań Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu	69
Aldona Zimna, Książnica Pedagogiczna w Kaliszu placówką propagującą czytelnictwo wśród różnych grup użytkowników	81
Klaudyna Bociek, Student jako użytkownik biblioteki pedagogicznej – potrzeby a możliwości	89
Agnieszka Fluda-Krokos, Działalność wydawnicza bibliotek pedagogicznych	97
Dagmara Kawoń-Noga, Dać słowo, czyli jak uczyć biblioterapii – z doświadczeń nauczyciela akademickiego	113
Dorota Bełtkiewicz, Integracja poprzez książkę – budowanie dialogu społecznego na podstawie literatury	129
Krystyna Łętocha, <i>Mindfulness</i> – stan umysłu	141
Indeks nazwisk	153

Wstęp

Książka. Stan umysłu – tytuł wyjątkowy, bo i rok szczególny. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, organizator Nowego Ogólnopolskiego Forum Bibliotek Pedagogicznych (NOFBP), w 2022 roku obchodzi setną rocznicę istnienia. Na historię każdej biblioteki składają się przede wszystkim ludzie i książki, dlatego w związku z jubileuszem postanowiono podczas Forum podjąć rozważania na temat roli książki w życiu człowieka. Główne obszary tematyczne sformułowane w zaproszeniu objęły:

- zagadnienia ogólne i teoretyczne dotyczące książki,
- problematykę roli i funkcji książki w życiu człowieka,
- praktyczne aspekty pracy z użytkownikiem.

Niniejszy tom, wydany w serii *Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych*, jest pokłosiem szóstej edycji Forum, które odbyło się w dniach 9-10 czerwca 2022 roku.

Książkę otwiera publikacja okolicznościowa – krótki rys historyczny Biblioteki autorstwa Anny Piotrowskiej, dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Tekst nie jest wyłącznie przypomnieniem przeszłych wydarzeń, lecz także ukazuje współczesną działalność bibliotekarską i edukacyjną placówki oraz wyzwania, jakie niesie rozwój technologiczny i społeczny. Zawiera także sprawozdanie z obchodów jubileuszu 100-lecia istnienia Biblioteki, których kulminację stanowiła konferencja zorganizowana 7 października 2022 roku.

Jolanta Betkowska, autorka tekstu *Książka. Stan umysłu bibliotekarza*, w eseistycznej formie wypowiedzi stawia istotne pytania: jakie znaczenie ma książka w życiu bibliotekarza? Czy po zamknięciu drzwi biblioteki jest on nadal miłośnikiem ksiąg? Jak funkcjonuje w zaciszu swojego domowego księgozbioru? Przywołując przykłady z literatury pięknej, udowadnia tezę, że bibliotekarz i książka zazębiają swoje byty, stanowią swoistą jedność czy wręcz są w nierozzerwalnym związku.

Magdalena Wójcik w artykule *Niestandardowe formy książki jako narzędzia wspierania procesów edukacyjnych* relacjonuje stan badań nad nowoczesnymi formami książki, jakimi są m.in.: książka konwergencyjna, książka haptyczna, *step-in-book*,

lapbook, oraz ich wykorzystaniem w edukacji. Wyniki kwerendy badawczej skłoniły autorkę do sformułowania wniosku, że wykorzystanie alternatywnych form książki może pozytywnie wpłynąć na procesy rozwojowe i edukacyjne osób o specjalnych potrzebach, w tym dzieci czy seniorów.

Wykorzystanie nowoczesnych technologii w propagowaniu szczególnie cennych zbiorów przedstawiła Katarzyna Majchrzak w referacie *Starodruki i dużo więcej. O zbiorach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Warszawie dostępnych w Polsce*. Prelegentka podzieliła się doświadczeniami warszawskiej księżnicy w zakresie digitalizacji wybranych egzemplarzy, budowania kolekcji i prezentowania ich w Bibliotece Cyfrowej Polona, zachęcając innych bibliotekarzy do archiwizowania oraz promowania dziedzictwa kulturowego za pomocą nowoczesnych narzędzi.

Troska o wychowanie młodego pokolenia na miłośników książek przyświecała organizatorom kampanii opisaną przez Beatę Kanię i Lidię Marzec w tekście „*Bliżej książki, bliżej siebie*” – czyli o rodzinnym czytaniu na podstawie projektu „*Najmłodszi Małopoleanie lubią czytanie*”. Autorki przedstawiły założenia projektu, jego organizację i przebieg oraz omówiły wydaną z tej okazji publikację – multimedialny poradnik dla rodziców, nauczycieli, bibliotekarzy, który uświadamia (lub przypomina) znaczenie i wartość wspólnego czytania, jego rolę w budowaniu relacji, zrozumienia, zacieśniania więzów rodzinnych oraz społecznych.

Róża Pomiecińska w referacie *Wykorzystanie nowoczesnych technologii na polu szerzenia idei czytelnictwa na przykładzie działań Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu* zaprezentowała spektrum działań podejmowanych przez bibliotekarzy w celu promowania czytelnictwa, podkreślając, że okres pandemii COVID-19 wywarł znaczący wpływ na rozwój nowych form pracy i kontaktów z czytelnikami. Aplikacje, filmowe tutoriale, blogi, wirtualne półki z książkami, elektroniczne książeczki dla dzieci opracowywane przez bibliotekarzy, escape roomy, lekcje online, tworzenie cyfrowych pakietów dydaktycznych dla nauczycieli – to „pandemiczny dorobek”, który stał się już codziennością w pracy bibliotekarzy.

Aldona Zimna w wystąpieniu *Książnica Pedagogiczna w Kaliszu placówką propagującą czytelnictwo wśród różnych grup użytkowników* zaprezentowała inicjatywy, które cieszą się największym zainteresowaniem wśród czytelników. Działania te zostały uporządkowane według grup adresatów, do których kierowana jest oferta biblioteki. Autorka zaznacza, że podstawą skutecznej pracy są zaangażowanie i kreatywność pracowników oraz bogate zbiory biblioteki, które umożliwiają przygotowanie atrakcyjnych propozycji.

Jednej z wybranych grup użytkowników poświęciła swój tekst Klaudyna Bociek. Artykuł *Student jako użytkownik biblioteki pedagogicznej – potrzeby a możliwości* stanowi omówienie form pracy Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie ze szczególną grupą, jaką są studenci. Oprócz tradycyjnych metod działania stosuje się tu nowatorskie rozwiązania (filmowa promocja czytelnictwa, pomoc metodologiczna, współpraca z uczelniami) wykorzystujące szczególne kompetencje i kreatywność pracowników. Autorka podkreśla,

że warto pracować z tą grupą czytelników, ponieważ są to przyszli nauczyciele, którzy zapewne wrócą do biblioteki podczas swojej pracy zawodowej, mając w pamięci bogate zbiory i nowoczesne metody ich promowania.

Referat Agnieszki Fludy-Krokos *Działalność wydawnicza bibliotek pedagogicznych* jest efektem pracochłonnej kwerendy i skrupulatnych obliczeń wykonanych przez Autorkę na podstawie bazy Biblioteki Narodowej i prezentuje aktywność pracowników tworzących różnego rodzaju publikacje oraz działalność wydawniczą wybranych bibliotek pedagogicznych. Przytoczone wyniki badań, zestawienia i graficzne wizualizacje danych przedstawiają te instytucje jako aktywnych uczestników rynku wydawniczego w Polsce.

Dagmara Kawoń-Noga w wystąpieniu *Dać słowo, czyli jak uczyć biblioterapii – z doświadczeń nauczyciela akademickiego* relacjonuje proces prowadzenia zajęć dla studentów z przedmiotu „biblioterapia”, począwszy od etapu projektowania programu, ustalania wyjściowego poziomu wiedzy słuchaczy, przez opis treści programowych, analizę przebiegu procesu dydaktycznego, aż do ewaluacji kończącej kurs. Tekst – oprócz zagadnień teoretycznych – zawiera również inspirujące, praktyczne wskazówki dla osób kształcących biblioterapeutów i dla tych przygotowujących się do tego zawodu.

W kręgu zagadnień biblioterapeutycznych mieści się kolejny referat, *Integracja poprzez książkę – budowanie dialogu społecznego na podstawie literatury*, przedstawiony przez Dorotę Bełtkiewicz. Autorka wskazuje na zauważalną potrzebę integracji i inkluzji społecznej, która pojawia się w dobie dynamicznych przemian lokalnych i globalnych. Konieczna jest praca nad włączaniem do społeczeństwa jednostek i grup z różnymi doświadczeniami oraz problemami (migracja, choroba, zaburzenie, starość). Wymaga to zaplanowania i przeprowadzenia działań optymalnych dla wszystkich uczestników. Prelegentka dowodzi, że zajęcia oparte na odpowiednio i celnie dobranej literaturze mogą być narzędziem integrującym grupę i przynosić wartościowe i długofalowe efekty.

Jak stosować pozytywną – a czasem nawet uszczęśliwiającą – moc książki wobec samego siebie, podpowiada Krystyna Łętocha w zamykającym tom teście *Mindfulness – stan umysłu*. W artykule przedstawiono zagadnienia teoretyczne oraz wyniki badań potwierdzające korzystny wpływ praktykowania uważności na różne sfery życia człowieka, a w szczególności na umysł ludzki. Autorka wskazała związki pomiędzy uważnością a kształtowaniem umiejętności sprawnego czytania oraz ich kontekst edukacyjny, który ma szczególne znaczenie w pracy nauczycieli bibliotekarzy pracujących w bibliotekach pedagogicznych.

Stan umysłu zależny jest również od książek. Im częstszy kontakt z nimi, tym lepsza jego aktywność i sprawność. Czytanie poszerza horyzonty, rozwija wyobraźnię, stanowi trening umysłowy, poprawia pamięć, zwiększa koncentrację, redukuje stres. Pozwala na bezpieczne zbieranie doświadczeń, wpływa na zachowania społeczne, czyniąc odbiorców na przykład bardziej empatycznymi. Książki stanowią niezaprzeczalną wartość w rozwoju ludzkiego umysłu. Zapraszamy więc do lektury.

ANNA PIOTROWSKA

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Krótką historia stuletniej biblioteki

BIBLIOTEKA W CZORAJ

Historia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie sięga czasów, kiedy Polska po 123 latach zaborów odzyskała niepodległość. Polskie władze przystąpiły do odbudowy zniszczonego kraju, w tym narodowego szkolnictwa. Część nauczycieli nie była pochodzenia polskiego i opuściła kraj po 1918 roku, dlatego niezwykle ważnym zadaniem było wykształcenie odpowiednio wykwalifikowanych, nowych kadr nauczycielskich. Zarys funkcjonowania bibliotek pedagogicznych przedstawiono wstępnie w zarządzeniu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 23 sierpnia 1921 roku, w którym za główne cele ich działania uznano stworzenie odpowiednich warunków pracy nauczycieli do pogłębiania wiedzy ogólnej i zawodowej oraz pomoc w ich samokształceniu. W 1922 roku powołano Centralną Bibliotekę Nauczycielską Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Jak podaje Józef Grycz, utworzono ją z księgozbiorów 12 szkół średnich (10 gimnazjów i 2 seminariów nauczycielskich), uznając, iż żadna z dotychczasowych bibliotek nie zaspokaja oczekiwań kadry nauczycielskiej¹. O warsztat pracy miały za dbać biblioteki pedagogiczne, których profil zbiorów określono w Statucie Bibliotek Nauczycielskich w Okręgu Szkolnym Krakowskim². Zaznaczono w nim, że biblioteki te gromadzą książki i czasopisma z zakresu pedagogiki i dydaktyki, wskazane są

¹ J. Grycz, *Centralna Biblioteka Nauczycielska Okręgu Szkolnego Krakowskiego*, „Przegląd Biblioteczny” 1927, s. 171-174.

² Dziennik Urzędowy dla Okręgu Szkolnego Krakowskiego wydawany przez Kuratorium O.S.K. w Krakowie (dalej: Dz. Urz. Kr.) 1926, nr 6, poz. 124.

także dzieła i czasopisma naukowe, pozostające w ścisłym związku z pracą nauczyciela. Założenia ówczesnych władz oświatowych pozostały aktualne do dziś.

Pierwszym kierownikiem nowo powstałej placówki został dr Adam Matuszek, nauczyciel Gimnazjum św. Anny w Krakowie, urlopowany do pracy w Bibliotece. Pełnił tę funkcję do 1928 roku. W pierwszych latach funkcjonowania Biblioteka posiadała ponad 9 tys. skatalogowanych dzieł, kilkanaście tys. broszur oraz około 90 tytułów czasopism³. Mieściła się w budynku Gimnazjum św. Anny przy Placu na Groblach 9 (obecnie I Liceum im. Bartłomieja Nowodworskiego). Rozwijała się szybko i intensywnie. W Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego ukazywały się regularnie spisy nowych nabytków placówki. W 1926 roku instytucja otrzymała podstawy prawne i pierwszy statut. Z informacji Kuratora Okręgu Szkolnego doktora Tadeusza Kupczyńskiego dowiadujemy się, że w 1930 roku Biblioteka krakowska liczyła już 15 tys. tomów i około 20 tys. broszur⁴. Jest to jedyny zapis potwierdzający utworzenie Biblioteki w 1922 roku. Inne dokumenty nie zachowały się. W 1926 roku Ministerstwo rozesłało do kuratoriów okręgów szkolnych statut i regulamin biblioteki nauczycielskiej Okręgu Szkolnego Krakowskiego jako wzory aktów normatywnych.

Następcą dr. A. Matuszka był Jan Zaręba. Z tego okresu zachowały się sprawozdania publikowane w Dzienniku Urzędowym Okręgu Szkolnego Krakowskiego, w których kierownik opisywał ograniczenia finansowe, trudności w doborze tematycznym zbiorów, pozyskiwanie nauczycieli do współpracy, konserwację i ochronę zbiorów, a także promocję Biblioteki⁵. W 1936 roku, kiedy kierownictwo objął profesor Jan Hulewicz, Biblioteka posiadała już około 38 tys. tomów dzieł naukowych i prenumerowała wszystkie ważniejsze czasopisma ogólne i pedagogiczne w języku polskim i w językach obcych. Książnica zawdzięcza profesorowi bogaty księgozbiór z zakresu historii, historii szkolnictwa oraz kolekcję zagranicznych wydawnictw pedagogicznych. Należała wówczas do najzasobniejszych w Polsce.

We wrześniu 1939 roku Niemcy zajęli budynek szkolny. Pracownicy gimnazjum zdołali uratować tylko część majątku i ciekawsze pozycje książkowe. Pozostały sprzęt i księgozbiór okupanci wyrzucili na dziedziniec szkoły i spalili⁶. Nie przetrwały księgi inwentarzowe i katalogi Biblioteki ani żadne dokumenty z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

W styczniu 1945 roku Bibliotekę reaktywowano pod nazwą Centralna Biblioteka Pedagogiczna Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Kierownictwo na rok objął dr Franciszek Michejda. Niezwłocznie przystąpiono do segregowania zachowanych księgozbiorów znajdujących się w gmachu Szkoły Handlowej przy ul. Brzozo-

³ W. Smoleń, *75 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie*, „Wiadomości Historyczne” 1999, nr 1, s. 14.

⁴ Dz. Urz. Kr. 1930, nr 2, poz. 43, s. 48-49.

⁵ Dz. Urz. Kr. 1934, nr 8, poz. 104.

⁶ J. Bąk, *Semper in altum*, Kraków 1976, s. 267, *Cracoviana*.

wej 5 w Krakowie. Warunki pracy były niezwykle trudne. Doskwierało zimno, brak światła, a zbiory były bardzo zakurzone. Wyselekcjonowane książki dołączono do głównego księgozbioru Biblioteki, który podczas wojny był przechowywany w Bibliotece Jagiellońskiej. Łącznie zgromadzono około 8 tys. dzieł. Głównym zadaniem pracowników było sporządzenie katalogu alfabetycznego i działowego książek, aby ułatwić nauczycielom i pracownikom oświaty korzystanie ze zbiorów. Kolejnym kierownikiem został w 1946 roku dr Tadeusz Turkowski, który jako pierwszy rozpoczął starania o stwierdzenie naukowości Centralnej Biblioteki Nauczycielskiej ze względu na zawartość księgozbioru. W latach 1948-1949 Biblioteką kierował dr Benedykt Bienkowski. Księgozbiór liczył już wówczas 60 tys. książek i 1400 woluminów czasopism⁷. W 1949 roku kierownikiem (a następnie dyrektorem) została Stanisława Tokarz-Wisłocka, osoba o ogromnej sile charakteru i pasji. Kierowała pracą Biblioteki przez 24 lata, zapewniając jej intensywny rozwój, pomnażając cenne zasoby i troszcząc się o wysoki poziom merytoryczny zatrudnianego personelu.

Zarządzeniem Ministerstwa Oświaty i Wychowania z 21 maja 1951 roku ogłoszono statut Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej⁸, określając w nim nową nazwę, podstawy prawne, budżet i etaty. Początkowo Biblioteka nie posiadała etatowych pracowników, a jako bibliotekarze pracowali urlopowani nauczyciele. Nowy statut wprowadził funkcję dyrektora w miejsce kierownika i określił wymagania wobec pracowników, którzy powinni posiadać wyższe wykształcenie pedagogiczne, znajomość języków obcych i przygotowanie bibliotekarskie.

W tym samym roku Ministerstwo Oświaty wydało komunikat o utworzeniu Pedagogicznych Bibliotek Powiatowych w skali ogólnokrajowej. Na bibliotekach wojewódzkich spoczywał ciężar organizacji tych placówek. Każda nowa biblioteka otrzymywała od biblioteki krakowskiej wzory inwentarzy, księgi ubytków, katalogu alfabetycznego i rzeczowego, kart książki i legitymacji czytelnika. Pierwsze biblioteki powstały w Bochni, Chrzanowie, Myślenicach, Nowym Targu, Olkuszu, Tarnowie, Wadowicach, Nowym Sączu i Żywcu. W następnych latach uruchomiono placówki w Miechowie, Limanowej, Dąbrowie Tarnowskiej, Brzesku, Zakopanem, Oświęcimiu, Suchej Beskidzkiej, Proszowicach i Jaworznie. Księgozbiór bibliotek powiększał się poprzez zakupy, przydziały z Ministerstwa Oświaty, fundusze pochodzące ze Związku Nauczycielstwa Polskiego i dary czytelników. Od 1954 roku instruktor terenowy opracowywał Centralny Katalog Zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie, czuwając na doborem książek w poszczególnych placówkach. W 1959 roku biblioteki otrzymały osobne budżety i dokonywały zakupów we własnym zakresie.

Intensywny przyrost księgozbioru krakowskiego spowodował trudności lokalowe. Biblioteka zajmowała powierzchnię 175 m², a potrzebowała minimum 550 m². Dyrektor S. Tokarz-Wisłocka wnioskowała o lokal około 2 200 m². W maju 1959 roku na

⁷ Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie, t. 1.

⁸ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty i Wychowania 1951, nr 10, poz. 116.

sesji Rady Narodowej Miasta Krakowa zapadła decyzja o przydzieleniu $\frac{2}{3}$ budynku przy ul. Michałowskiego 10 na potrzeby Biblioteki, w styczniu 1964 roku podpisano umowę najmu⁹. Po długim remoncie, w 1968 roku Biblioteka zmieniła swoją siedzibę. W listopadzie tego roku w „Dzienniku Polskim” ukazała się notatka na temat jej działalności. Podkreślono, że posiada najbogatsze zbiory pośród bibliotek tego typu w Polsce, a księgozbiór liczy 80 tys. woluminów.

Jak wspomniano wcześniej, już w 1948 roku ówczesny kierownik dr T. Turkowski uzyskał orzeczenie Komisji Zarządu Krakowskiego Koła Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich, które stwierdziło naukowość Centralnej Biblioteki Pedagogicznej, ale dopiero dzięki staraniom S. Tokarz-Wisłockiej oraz wzmożonym działaniom Ministerstwa Oświaty i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich doprowadzono do włączenia PBW w Krakowie w poczet bibliotek naukowych. Uchwałą Rady Ministrów z 20 sierpnia 1968 roku Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie zyskała status naukowy¹⁰.

Od początku swego istnienia personel Biblioteki wychodził naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom nauczycieli. Na konferencjach przedstawiano nowości wydawnicze z zakresu pedagogiki i specjalizacji zawodowych, organizowano liczne wystawy i lekcje pokazowe o tematyce związanej z wiedzą o książce dla nauczycieli z terenu całego województwa. Pracownicy brali czynny udział w konferencjach dla bibliotekarzy oraz zamieszczali artykuły w czasopismach branżowych.

W 1971 roku założono Pedagogiczną Bibliotekę Dzielnicową w Nowej Hucie.

W roku 1972, z okazji obchodów 50-lecia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie, Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego nadało instytucji imię Hugona Kołłątaja, męża stanu, publicysty oświeceniowego, katolickiego prezbitera i kanonika katedralnego, działacza Komisji Edukacji Narodowej i Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, jednego z twórców Konstytucji 3 maja. Biblioteka liczyła wówczas 145 tys. książek i ponad 22 tys. woluminów czasopism. Jako jedyna w kraju zaczęła gromadzić podręczniki szkolne oraz programy nauczania od czasów Komisji Edukacji Narodowej.

W 1973 roku dyrektor S. Tokarz-Wisłocka przeszła na emeryturę z powodu złego stanu zdrowia, a nowym dyrektorem została Krystyna Blamowska, która kontynuowała działalność na rzecz rozwoju instytucji.

1 czerwca 1975 roku weszła w życie ustawa wprowadzająca reformę administracyjną kraju¹¹, w wyniku której nastąpiła zmiana struktury organizacyjnej sieci bibliotek pedagogicznych. Pedagogiczne biblioteki powiatowe przekształcono w filie terenowe. Z 19 pedagogicznych bibliotek powiatowych dawnego województwa kra-

⁹ Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie, t. 1.

¹⁰ Uchwała nr 269 Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1968 r. w sprawie ustalenia wykazu bibliotek zaliczonych do bibliotek naukowych, „Monitor Polski” 1968, nr 36, poz. 253.

¹¹ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, Dz. U. 1975, nr 16, poz. 91.

kowskiego pozostały trzy filie – w Myślenicach, Proszowicach i dzielnicowa w Nowej Hucie. W 1976 roku utworzono Bibliotekę Pedagogiczną w Skawinie.

W 1979 roku stanowisko dyrektora Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej objął Józef Żuradzki – ówczesny wicekurator Oświaty i Wychowania w Krakowie. Biblioteka nawiązała wówczas ścisłą współpracę z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Krakowie. Samoksztalcenie i rozwój kompetencji nauczycieli poprzez studia podyplomowe, seminaria, kursy i konferencje przedmiotowo-metodyczne wymagało wsparcia warsztatowego Biblioteki. Nauczyciele i studenci tłumnie odwiedzali liczącą 50 miejsc czytelną. Wielokrotnie czekali na wolny stolik przesiadując na korytarzu, na którym kłębiła się kolejka do wypożyczalni. Czas pożytkowali, korzystając z fachowych porad pracowników Wydziału Informacyjno-Bibliograficznego, przeglądając katalogi lub oglądając inspirujące wystawy. W 1986 roku krakowska księżnica pedagogiczna posiadała już około 260 tys. woluminów. Tymczasem zainteresowanie ofertą Biblioteki zmniejszało się. W „Echu Krakowa” ukazał się artykuł poruszający problem czytelnictwa nauczycieli oraz niewielkiego zainteresowania zbiorami PBW. „Pracownicy biblioteki starają się przyciągnąć do swojej placówki jak największą ilość nauczycieli, opracowując biuletyny o nowościach pedagogicznych i nowych zakupach, organizując w każdy poniedziałek lekcje biblioteczne dla nauczycieli, ale zainteresowanie jest znikome...”¹²

Księgozbiór rozrastał się i ponownie pojawiły się problemy lokalowe. W 1987 roku, dzięki staraniom dyrektora, Biblioteka otrzymała dwa pomieszczenia na magazyny przy ulicy Karmelickiej w Krakowie. W 1989 roku utworzono filię w Słomnikach. W 1990 roku, po przejściu na emeryturę dyrektora J. Żuradzkiego, funkcję tę objęła Zofia Harasimowicz. W 1991 roku zarządzeniem Kuratora Oświaty Biblioteka zmuszona była kolejny raz zmienić siedzibę. Przeprowadzka trwała do czerwca 1992 roku. W budynkach przy al. Marszałka F. Focha 39 Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja mieści się do obecnych czasów.

W latach 90. XX wieku, w związku z sytuacją w oświacie, Biblioteka borykała się z trudnościami finansowymi. Wielokrotnie wstrzymywano zakup książek, czasopism,

1. Obecna siedziba Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Fot. Marta Jesionek

¹² M. Satała, *Czy nauczyciel czyta*, „Echo Krakowa” 1986, nr 22, s. 5.

zbiorów audiowizualnych, brakowało sprzętu technicznego, maszyn do pisania, kserokopiarek, komputerów. Stanowiło to duże utrudnienie dla czytelników i pracowników. W 1999 roku, w związku z wejściem w życie nowej reformy administracyjnej kraju¹³, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie stała się jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Małopolskiego posiadającą 10 filii: w Chrzanowie, Miechowie, Myślenicach, Nowej Hucie, Olkuszu, Oświęcimiu, Proszowicach, Słomnikach, Suchej Beskidzkiej i Wadowicach. W 2007 roku dyrektorem Biblioteki została Wanda Dudek. Zintensyfikowano prace związane z komputeryzacją. W kwietniu 2009 roku podpisano umowę z Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie o współpracy przy tworzeniu Pedagogicznej Biblioteki Cyfrowej, w ramach której PBW udostępnia swoje cenne zbiory, starodruki, sprawozdania szkolne i przedwojenne czasopisma do digitalizacji i prezentowania online.

27 marca 2012 roku została powołana Rada Naukowa Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja jako organ opiniotwórczy i doradczy w zakresie działalności naukowej. Od 2013 roku Biblioteka organizuje Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych. Forum ma za zadanie prezentować ofertę usług bibliotek pedagogicznych w zmieniającym się środowisku, propagować dobre praktyki oraz nowatorskie sposoby pracy z czytelnikiem. Jest ogólnopolskim miejscem spotkań teoretyków – pracowników naukowych z praktykami – nauczycielami bibliotekarzami. Spotkania sprzyjają wymianie doświadczeń, zacieśnianiu współpracy oraz wypracowywaniu wspólnych kierunków działań. Po każdym Forum Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie przygotowuje recenzowaną publikację o charakterze monograficznym, która nosi tytuł konferencji, z którą jest związana.

KSIĘGOZBIÓR

Stan księgozbioru Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie to 264 798 woluminów materiałów bibliotecznych, łącznie z filiami – 503 458 (stan na grudzień 2022 roku).

Księgozbiór ma profil humanistyczny ze specjalizacją pedagogiczną. W strukturze zbiorów przeważają wydawnictwa związane z pedagogiką i naukami pokrewnymi, w dalszej kolejności publikacje popularnonaukowe oraz klasyka literatury pięknej.

Najcenniejszą częścią zbiorów są starodruki liczące 1898 woluminów. Najstarszym drukiem jest inkunabuł zawierający poemat Owidiusza *Heroidy* z komentarzem Antoniego Volscusa oraz list Safony do faraona z tegoż poematu i poemat *Ibis* z komentarzem Domicjusza Calderina. Druk ukazał się 24 stycznia 1488 roku w Wenecji w oficynie Andreasa de Paltasichis (Andrija Paltašić z Kotoru). W dru-

¹³ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa, Dz. U. 1998, nr 96, poz. 603.

Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych nr 6

INSTYTUCJA
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-911-2

